

Спасский Г. В. Развитие семейных фермерских хозяйств региона

Цель статьи - выяснить состояние фермерских хозяйств в Закарпатской области Украины для доказательства их ведущей роли в сельскохозяйственном производстве. Определить направления становления и развития семейных фермерских хозяйств.

Методика исследования. В процессе исследования использованы следующие методы: абстрактно-логический (при определении сущности, обобщении показателей деятельности фермерских хозяйств Закарпатья); монографический (при изучении финансовых показателей деятельности фермерских хозяйств); статистически-экономический (при определении эффективности использования ресурсов); сравнительного анализа (в процессе анализа производственной деятельности).

Результаты исследования. Обоснована роль фермерских хозяйств в развитии сельских территорий на современном этапе евроинтеграционных процессов. Исследованы теоретические основы понятия «фермерские хозяйства», «семейные фермерские хозяйства». Намечены перспективы становления украинских семейных фермерских хозяйств. Предложена модель развития семейного фермерского хозяйства.

Элементы научной новизны. Впервые рассмотрено формирование семейных фермерских хозяйств Закарпатской области. Предложен ряд мероприятий для развития сбалансированной модели семейных фермерских хозяйств, в частности меры государственной поддержки семейных фермерских хозяйств региона.

Практическая значимость. Предложен ряд мероприятий для развития сбалансированной модели семейного фермерского хозяйства как физического лица. Проведен финансовый анализ работы фермерских хозяйств региона. Установлено, что на практике фермерские хозяйства в условиях евроинтеграции получили качественно новое содержание, являются основой развития сельских территорий и роста благосостояния сельского населения. Табл.: 5. Библиогр.: 22.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, анализ хозяйственной деятельности, семейные фермерские хозяйства, прибыльность, предпринимательская деятельность.

Спасский Габриэль Васильевич – доктор экономических наук, ведущий научный сотрудник отдела предпринимательства, кооперации и агропромышленной интеграции, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)

E-mail: gszpasszky@kmf.uz.ua

Стаття надійшла до редакції 15.03.2019 р.

Фахове рецензування: 20.03.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Спасский Г. В. Развитие семейных фермерских хозяйств региона. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 49 – 59.

*

УДК 338.439.5(477)

JEL Classification: M 11, M 21

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201905059>

І.Ф. БАЛАНЮК, доктор економічних наук, професор
І.І. КОЗАК, доктор біологічних наук, професор
Д.І. ШЕЛЕНКО, кандидат економічних наук

Формування внутрішнього економічного механізму розвитку організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств

Мета статті - сформулювати елементи внутрішнього економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств, які спрямовані на вирішення виробничо-господарських проблем та функціонування.

Методика дослідження. Застосовано методи: аналогії та систематизації (для оцінювання механізму розвитку сільськогосподарських підприємств), індукції та дедукції (для розгляду теоретичних основ впливу внутрішнього і зовнішнього середовища на процеси функціонування сільськогосподарських підприємств), абстрактно-логічний (для виявлення найбільш суттєвих понять та обґрунтування висновків). Методологічною основою дослідження є системний метод пізнання процесів впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на діяльність сільськогосподарських підприємств.

Результати дослідження. Розглянуто внутрішній економічний механізм розвитку організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано сутність механізму функціонування сільськогосподарських підприємств з урахуванням впливу внутрішнього і зовнішнього середовища.

© І.Ф. Баланюк, І.І. Козак, Д.І. Шеленко, 2019

Елементи наукової новизни. Поглиблено теоретичні положення щодо використання сільськогосподарськими підприємствами внутрішнього економічного механізму їхнього розвитку з урахуванням впливу внутрішнього і зовнішнього середовища.

Практична значущість. Обґрунтовано доцільність вивчення внутрішнього економічного механізму сільськогосподарських підприємств з урахуванням складових управління розвитком, що зазнає впливу внутрішнього і зовнішнього середовища та охоплює стратегічне і тактичне управління, елементи забезпечення, моніторинг результатів діяльності, аналіз отриманих результативних показників та забезпечення подальших напрямів розвитку. Рис.: 1. Бібліогр.: 14.

Ключові слова: механізм; елементи забезпечення; внутрішнє і зовнішнє середовище; розвиток; сільськогосподарські підприємства; управління.

Баланюк Іван Федорович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)

E-mail: ifbalaniuk@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8320-6383>

Козак Ігор Іванович – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ландшафтної екології, Люблінський католицький університет ім. Іоанна Павла II (Польща, 20-708 Люблін, вул. Константинув, 1 I), професор кафедри біології і екології, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)

E-mail: modeliho@kul.lublin.pl

Шеленко Діана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)

E-mail: diantsya@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

Постановка проблеми. Важливим елементом функціонування сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, що значною мірою зумовлює ефективність виробництва, є його внутрішній економічний механізм. Йдеться про комплекс факторів і умов діяльності підприємств, без яких неможливий їхній розвиток. Тому виникає потреба формування внутрішнього економічного механізму сільськогосподарських підприємств залежно від конкретних умов їх функціонування. Вказана проблема не може бути вирішена без з'ясування впливу окремих економічних факторів та ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Механізм стійкості підприємств досліджує О. Д. Щербань і розглядає його як сукупність методів і форм, інструментів, систему принципів та прийомів, які впливають на розвиток різних організаційно-правових форм господарювання і дають їм змогу розвиватися та підтримувати фінансову рівновагу [10, с. 152].

Ігнорування проблем внутрішнього економічного механізму розвитку підприємств як системи призводить до зниження ефективності сільськогосподарського виробництва, ослаблення традиційно сформованої сільської системи [12, с. 88], а також до міграції працездатного населення за кордон.

У наукових публікаціях внутрішній економічний механізм підприємств досліджується

через вивчення їх економічної стійкості [13, с. 179]. Отримання позитивних результативних показників суб'єктів господарювання виступає елементом економічної стійкості сільськогосподарських підприємств.

Заслужують на увагу дослідження О. М. Одінцева, який доводить, що основний шлях забезпечення розвитку підприємств – це ефективне використання їхніх ресурсів з урахуванням масштабів виробництва та застосуванням прогресивних технологій [5, с. 68]. До цього переліку також можна зарахувати вплив зовнішнього і внутрішнього середовища, дослідження причинно-наслідкових зв'язків, які зумовлюють функціонування сільськогосподарських підприємств, чим забезпечуються обґрунтовані управлінські рішення [11, с. 165].

Широта й багаторівневість впливу зовнішнього і внутрішнього середовища відіграють значну роль у розвитку сільськогосподарських підприємств, зокрема, важлива їхня природна та соціальна специфіка – місцерозташування, впровадження органічного землеробства, виробництво здорової їжі та налагодження переробки [14]. Відповідно виникає потреба в поглиблених дослідженнях внутрішнього економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств та шляхів підвищення ефективності їх функціонування.

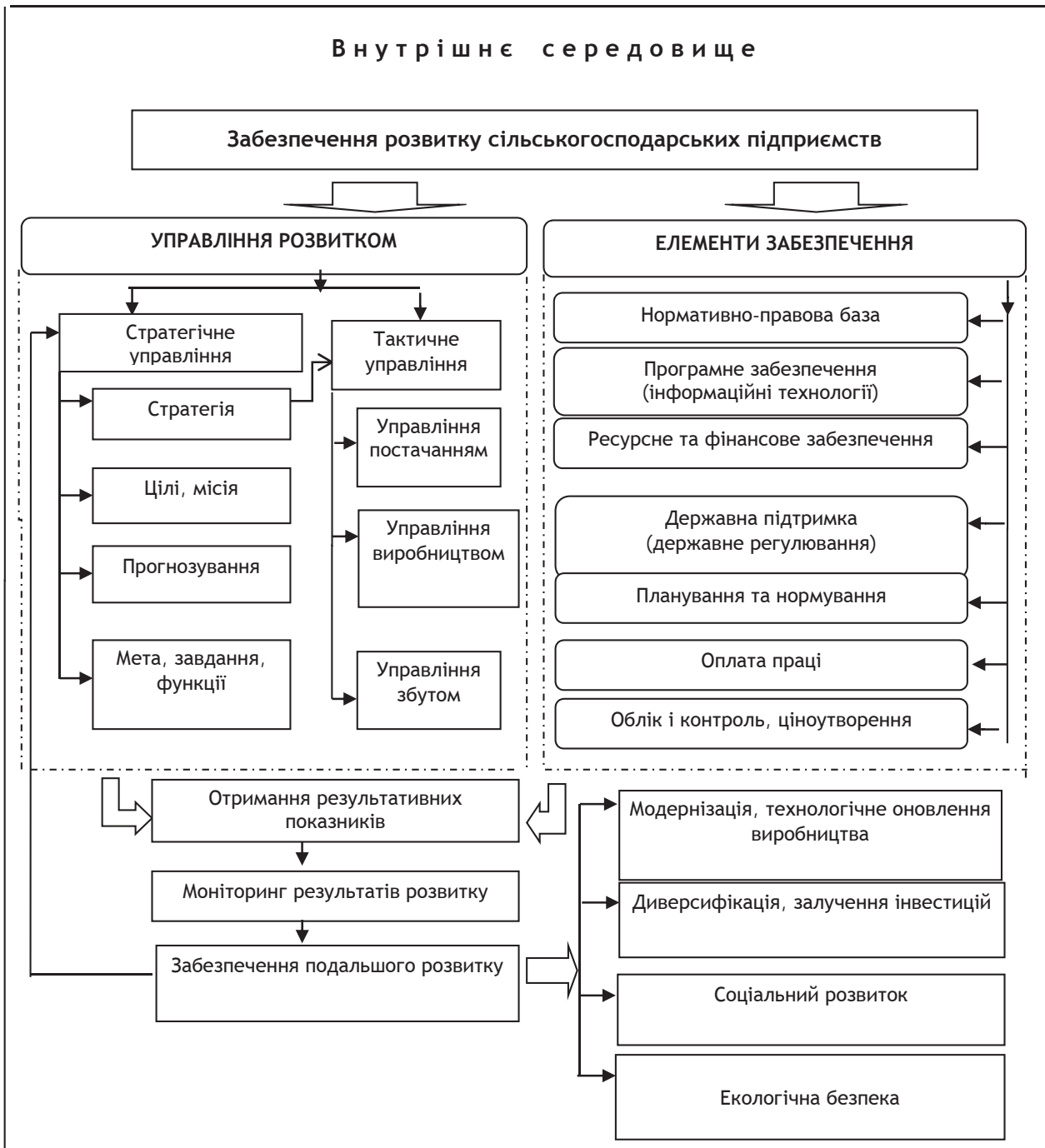
Мета статті – сформулювати елементи внутрішнього економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств, які

спрямовані на вирішення виробничо-господарських проблем та функціонування.

Виклад основних результатів дослідження. Важливою умовою формування внутрішнього економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств є функціонування їх як єдиного виробничо-господарського комплексу на принципах плановості й самоокупності та на основі ефективного поєднання ініціативи трудового колективу, підприємницьких здібностей ке-

рівника та ресурсних можливостей суб'єкта господарювання.

Внутрішній економічний механізм розвитку сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм функціонує в умовах зовнішнього середовища й передбачає управління розвитком та наявність елементів забезпечення. Їх синтез забезпечує отримання результативних показників діяльності, моніторинг діяльності та визначення напрямів розвитку підприємства на перспективу (рис.).

Внутрішній економічний механізм розвитку сільськогосподарських підприємств

Джерело: Розробка авторів.

Перший блок забезпечення економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств становить управління розвитком у внутрішньому середовищі.

Управління розвитком сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм охоплює:

- стратегічне управління: стратегія, цілі, місія, прогнозування, мета, завдання та функції;

- тактичне управління: управління постачанням, управління виробництвом, управління збутом.

Без управлінської складової неможливе забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств, проте вона повинна бути логічно структурована, підпорядкована загальній меті підприємства, відповідати певним конкретним умовам.

Стратегічне управління в сільськогосподарських підприємствах має базуватися на використанні нових підходів і методів діяльності, а також системній розробці стратегій розвитку з приділенням уваги кожному їх елементу. Стратегія розвитку повинна враховувати особливості як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Цілі, місія розвитку сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм мають розроблятися індивідуально, з урахуванням різних факторів впливу. Цілі не повинні суперечити одна одній, мають бути взаємодоповнюваними й передбачати нарощування виробничих потужностей, випуск нової продукції (надання послуг), тобто бути направленими на отримання майбутніх вигод. Обґрунтування місії повинно орієнтуватися на довгострокову перспективу й користь як для підприємства, так і для клієнтів.

Прогнозування. Сучасна економічна наука дедалі більше приділяє уваги прогнозуванню кон'юнктури виробництва продукції на близьку й оглядову перспективу, тобто його стратегічному розвитку з дослідженням шляхів і тенденцій еволюції сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм.

Мета, завдання, функції. Стратегічне управління повинно відповідати меті, завданням та функціям розвитку сільськогосподарських підприємств. Мета сільськогосподарського підприємства має розкривати одну або декілька цілей його діяльності, а також зумовлювати курс його розвитку.

Найважливіше завдання стратегічного управління - це забезпечення сприятливих умов для ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, виведення їх на вищій щабель соціально-економічного розвитку.

Управління постачанням охоплює створення оптимальних умов для організації, фінансування й координації процесу постачання, забезпечення логістики, авансування та розрахунків за кінцевими результатами, відповідальність перед партнерами за своєчасність розрахунків, дотримання гарантійних зобов'язань за якість надання послуг.

Управління постачанням також стосується управління грошовими потоками підприємства (надходження, видатки). Виникає необхідність у залученні додаткових коштів, відповідно до потреб підприємства, які повинні бути спрямовані під конкретні витрати. Під час укладення сільськогосподарськими підприємствами договорів із дистрибуторами на поставку продукції на умовах товарного кредиту без застави слід звернути увагу, що вартість такого фінансування у відсотковому значенні буде значно вищою, ніж за банківським кредитом із твердою заставою.

Управління виробництвом передбачає дії щодо організації виробничих процесів і має бути спрямоване на випуск конкурентоспроможної продукції та формування конкурентних переваг у галузі, освоєння нових сортів продукції рослинництва і порід тварин, які за своїми показниками відповідають кращим вітчизняним та зарубіжним зразкам. Це основа для нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та технологічного оновлення виробничих процесів.

Управління збутом формують наступні складові: обґрунтування шляхів реалізації продукції, уникнення посередників для акумулювання більшої частини прибутку, збір інформації про попит і пропозицію сільськогосподарської продукції на ринку.

Управління збутом фокусує увагу на ризиках, що виникають під час реалізації продукції - зниження ціни, диспаритет цін на продукцію, валютні коливання. Проте їх можна послабити за рахунок укладання форвардних контрактів (де можна зафіксувати ціну продажу сільськогосподарської продукції). Позитивні результати в управлінні збу-

том досягаються там, де існують спільні погляди керівників на організацію всієї діяльності з урахуванням ситуації на ринку.

Другий блок економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств становлять *елементи забезпечення*.

Першою складовою цього блоку є *нормативно-правова база діяльності підприємства*. Функціонуючи в ринковому середовищі, де існує конкуренція, підприємства повинні дотримувати норм законодавства. Нормативно-правова база забезпечує управління підприємством у правовому полі, що дозволяє бути юридично захищеним у спірних ситуаціях.

Програмне забезпечення (інформаційні технології). Функціонуючи у конкурентному середовищі, різні організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств потребують ліцензійного програмного інформаційного забезпечення. За його допомогою можна детально аналізувати процес розвитку підприємства й обґрунтовувати прогнозні показники на перспективу.

Ресурсне та фінансове забезпечення. У механізмі розвитку сільськогосподарських підприємств важливий чинник їхньої ефективної роботи – це забезпечення ресурсами.

У розпорядженні сільськогосподарських підприємств можуть бути такі види ресурсів:

- природні – забезпечення сільськогосподарськими угіддями;
- соціальні – людський капітал, який характеризується рівнем освіти та професійністю, належні умови праці та матеріальне стимулювання працівників;
- матеріальні – охоплюють засоби виробництва та матеріальні необоротні активи;
- фінансові – забезпечують безперервність процесу виробництва та складаються з усіх доходів. Достатнє забезпечення фінансовими ресурсами підприємств уможливує придбання матеріальних цінностей, будівництво, ремонт, модернізацію та оновлення основних засобів.

Державна підтримка (державне регулювання). Державна підтримка повинна бути направлена на забезпечення конкурентоспроможності та стимулювання виробництва з урахуванням особливостей сільськогосподарської діяльності.

Державна підтримка полягає в економіко-організаційному забезпеченні й впровадженні наукових розробок, поширенні пере-

дового досвіду роботи, запровадженні та регулюванні іпотечного кредитування, датаціях, стабільній фіскальній і фінансово-кредитній політиці, рівномірному податковому навантаженні, нормативно-правовій підтримці, спрямованості на відновлення платоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Планування та нормування. Планування передбачає розробку перспективних і поточних планів для різних рівнів управління сільськогосподарськими підприємствами. Процеси планування повинні охоплювати: розрахунок ресурсів, потрібних сільськогосподарським підприємствам для реалізації їхніх цілей; визначення джерел надходження ресурсів; обґрунтування ризиків та виявлення слабких місць, а також обрання способів запобігання проблемам.

Оплата праці. Ефективну роботу персоналу сільськогосподарських підприємств забезпечує належний рівень оплати праці, матеріальне стимулювання, створення оптимальних виробничих умов. Оплата праці являє собою один з елементів механізму її мотивації. Зазвичай мотивами спонукання до праці виступають матеріальне стимулювання у вигляді оплати праці, матеріальної допомоги або непрямого стимулювання праці.

На думку К. В. Бондаревської, важливим інструментом матеріального стимулювання сільськогосподарських працівників слугує додаткова плата за перевиконання сезонних завдань; виконання змінних норм продуктивності за підвищеними розцінками; заохочення до виконання сезонних завдань у визначені терміни; впровадження оплати за виконання і перевиконання виробничих завдань; преміювання працівників за підсумками року та градація оплати праці відповідно до кваліфікації [2, с. 22, 26].

Облік і контроль, ціноутворення. Ефективне управління сільськогосподарським підприємствам неможливе без забезпечення належного облікового процесу та дотримання постійного контролю. Сучасне керування сільськогосподарським підприємством потребує нових підходів до форм контролю, його організаційної структури, функцій та форм [1, с. 331]. Від правильної організації облікового процесу значною мірою залежить фінансовий стан підприємства, його конкурентоспроможність та ділова репутація. Розрахунок оптимальних цін на продукцію та послуги забезпечує, з одного боку, збут

продукції у конкурентному середовищі відповідно до потреб споживачів, а з іншого – прибутковість підприємства за збільшення обсягів реалізації продукції.

Отримання результативних показників діяльності підприємств - спрямованість на досягнення високих економічних показників виробленої сільськогосподарської продукції та забезпечення конкурентоспроможності в ринковому середовищі. Оцінюючи отримані результативні показники діяльності, доцільно визначати ефективність і результативність стратегічного і тактичного управління. Основною функцією сільськогосподарських підприємств є отримання прибутку за продажу продукцію чи надані послуги.

Моніторинг результатів становить систему заходів для ґрунтового аналізу діяльності підприємств, контролю за процесами виробництва, постачання, збуту, регулювання, запобігання непродуктивним витратам.

На підприємствах мають розроблятися заходи із забезпечення випуску якісної продукції, виконання договірних зобов'язань, вчасного й повного задоволення потреб споживачів, налагодження співпраці із закордонними партнерами, укладання міжнародних договорів, обміну досвідом, вдосконалення виробництва, участі у спільних проектах. Ці заходи дають підприємствам можливість забезпечувати визнання на ринку.

Модернізація, технологічне оновлення виробництва. Модернізація виробництва в сільськогосподарських підприємствах повинна бути спрямована на підвищення його продуктивності, зростання прибутковості, зниження технологічних втрат тощо. За твердженням експертного співтовариства, шанси на залучення іноземних інвестицій мають в основному ті підприємства, які пройшли повну модернізацію, стабільно прибуткові та рентабельні [3].

Технологічне оновлення виробничого процесу складається із впровадження та використання існуючих та нових енергозберігаючих технологій, які забезпечують вищі показники розвитку сільськогосподарських підприємств.

Диверсифікація, залучення інвестицій. Перспективний розвиток сільськогосподарських підприємств має передбачати розробку шляхів диверсифікації виробництва із залученням необхідних ресурсів для досягнення мети.

З огляду на можливості та потреби споживачів, у сільськогосподарських підприємствах приймаються рішення про урізноманітнення продукції, тобто диверсифікацію виробництва.

Процес залучення інвестицій має постійно перебувати в центрі уваги керівників сільськогосподарських підприємств, оскільки інвестиції є важливою складовою господарських процесів та забезпечують фінансову стабільність. За твердженням І. М. Даценко, рівень інвестицій в сільськогосподарських підприємствах впливає на технічне оснащення виробництва; структурні перетворення; врегулювання соціальних та екологічних проблем [4, с. 242]. На інвестиційну привабливість підприємств загалом впливає їх ресурсний потенціал, обсяги й рівень виробництва та система внутрішніх взаємовідносин.

Соціальний розвиток. Розбудовуючи внутрішній економічний механізм розвитку сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм, необхідно забезпечити зростання заробітної плати, соціальні виплати, поліпшення умов та підвищення престижності праці, перепідготовку кадрів у закладах освіти, обмін досвідом працівників.

У сільськогосподарських підприємствах доцільно переглянути розміри виплат орендної плати за земельні паї. За необхідності, вносити корективи у виплати за оренду землі задля стимулювання зацікавленості орендарів у подальшій співпраці.

Екологічна безпека. Дотримання екологічних норм полягає в забезпеченні виробничих систем сільськогосподарських підприємств найпрогресивнішими засобами захисту навколишнього середовища й енергоджерелами, впровадженні безвідходних технологій виробництва, захисті ґрунтів від ерозій. Вирішенню означених проблем може сприяти запровадження системи очищення на тваринницьких фермах, ґрунтозахисних технологій у вирощуванні продукції рослинництва, використання техніки з урахуванням її впливу на стан природи, збільшення витрат держави і сільськогосподарських підприємств на меліоративні та протиерозійні заходи, дотримання норм щодо викидів в атмосферу [9].

Визначені елементи економічного механізму розвитку сільськогосподарських

підприємств об'єднані у внутрішнє середовище, на яке впливає зовнішнє середовище.

Висновки. Формування системи внутрішнього економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм можна застосувати в кожному сільськогосподарському підприємстві, важливо лише правильно обрати відповідно до внутрішнього середовища критерії, які:

- забезпечуватимуть взаємодію всіх елементів механізму для ефективної діяльності підприємства;

- діятимуть у правовому полі, матимуть відповідне кадрове, економічне, ресурсне, соціальне, екологічне забезпечення.

Оптимізація внутрішнього економічного механізму розвитку сільськогосподарських підприємств повинна сприяти формуванню їхніх конкурентних переваг та забезпечувати виробництво конкурентоспроможної продукції у ринковому середовищі.

Список бібліографічних посилань

1. Баланиук І. Ф., Шеленко Д. І. Без контролю немає прогресу. *Інноваційна економіка*. 2009. № 1. С. 331-332.
2. Бондаревська К. В. Особливості оплати та стимулювання праці в аграрній сфері. *Вісник НТУ «ХІІ»*. Серія: *Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства*. 2012. № 56(962). С. 20-28.
3. Васечко Ю. В. Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств в умовах кризи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 240-274.
4. Даценко І. М. Розвиток інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств в Україні. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. *Науковий вісник НУБіП України*. Серія: *Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2016. С. 242-250. URL : <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/7343/7103>
5. Одінцов О. М. Оцінка результативності функціонування підприємств агропродовольчого ринку з урахуванням синергетичного ефекту. *Економіка АПК*. 2014. № 3. С. 65-61.
6. Розвиток малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі: індикатори та ефективність / Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г., Малік М. Й. та ін. ; за ред. О. Г. Шпикуляка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. 204 с.
7. Розвиток підприємництва і кооперації: інституціональний аспект : монографія / Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Заяць В. М., Шпикуляк О. Г. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 430 с.
8. Розвиток форм господарювання в сільському господарстві: проблеми і рішення : наук. доп. / Ю. О. Лупенко, В. Я. Месель-Веселяк, О. Г. Шпикуляк та ін. ; за ред. Ю. О. Лупенка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2018. 54 с.
9. Сайт Промислова технологія. Екологічна проблема як наслідок економічної діяльності. URL: <http://eco.com.ua/content/ekologichna-problema-yak-naslidok-ekonomichnoi-diyalnosti> (дата звернення 25.02.2019).
10. Щербань О. Д. Механізм забезпечення стабілізації фінансової стійкості на підприємстві. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 1-2 (44). С. 151-155.
11. Christopher A. Wolf and Glynn T. Tonsor Cow Welfare in the U.S. Dairy Industry: Willingness-to-Pay and Willingness-to-Supply. *Journal of Agricultural and Resource Economics*. 42(2). Pp. 164-179.
12. Kozak I., Balaniuk I., Szelenko D., Balaniuk S., Kozak H. Traditional village system - case study from the Krempana Commune (Poland). *Ekologia (Bratislava)*. 2019, Vol. 38, No. 1. P. 87-100.
13. Lápplé D., Thorne F. The Role of Innovation in Farm Economic Sustainability: Generalised Propensity Score Evidence from Irish Dairy Farms *Journal of Agricultural Economics*. 2019, Vol. 70, No. 1. P. 178-197.
14. Noga K., Sosnowski Z., Balawejder M., Matkowska K., Mazur A., Buczek J. Ocena przeprowadzonych scaleń i wymiany gruntów rolnych województwa Podkarpackiego pod kątem barier. Wyższą Szkołę Inżynieryjno-Ekonomiczną z siedzibą w Rzeszowie na zlecenie Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej. 2018, Warszawa. P. 134.

References

1. Balaniuk, I.F. & Shelenko, D.I. (2009). Bez kontroliu nemaie prohresu [Without control there is no progress]. *Innovatsiina ekonomika*, 1, pp. 331-332 [In Ukrainian].
2. Bondarevska, K.V. (2012). Osoblyvosti oplyaty ta stymulivannia pratsi v ahrarnii sferi [Features of payment and stimulation of labour in the agrarian sector]. *Visnyk NTU "XII". Seriya: Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva*, 56 (962), pp. 20-28 [In Ukrainian].
3. Vashechko, Yu.V. (2015). Investytsiine zabezpechennia silskohospodarskykh pidpriemstv v umovakh kryzy [Investment support of agricultural enterprises in crisis]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, 7, pp. 240-274 [In Ukrainian].
4. Datsenko, I.M. (2016). Rozvytok investytsiinoi pryvablyvosti silskohospodarskykh pidpriemstv v Ukraini [Development of investment attractiveness of agricultural enterprises in Ukraine Bioeconomics and agrarian business]. *Naukovyi visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya: Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes*, pp. 242-250. Retrieved from: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/7343/7103> [In Ukrainian].
5. Odintsov, O.M. (2014). Otsinka rezultatyvnosti funktsionuvannia pidpriemstv ahroprodovolchoho rynku z urakhuvanniam synerhetichnoho efektu [Evaluation of the effectiveness of the functioning of the agro-food market enterprises taking into account the synergistic effect]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 65-61 [In Ukrainian].
6. Lupenko, Yu.O., Shpykuliak, O.H., Malik, M.Y., et al. (2017). *Rozvytok malykh ahrarnykh pidpriemstv u rynkovomu instytutsiionomu seredovyschi: indykatory ta efektyvnist [Development of small agrarian enterprises in the market institutional environment: indicators and effectiveness]*. O.H. Shpykuliak (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
7. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Y., Zaiats, V.M., & Shpykuliak, O.H. (2016). *Rozvytok pidpriemystva i kooperatsii: instytutsionalnyi aspekt : monohrafiia [Development of entrepreneurship and cooperation: institutional aspect: monograph]*. Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
8. Lupenko, Yu.O., Mesel-Veseliak, V.Ya., Shpykuliak, O.H., et al. (2018). *Rozvytok form hospodariuvannia v silskomu hospodarstvi: problemy i rishennia : naukova dopovid [Development of management forms in agriculture: problems and solutions: scientific report]*. Yu.O. Lupenko (Ed.). Kyiv: NNTs "IAE" [In Ukrainian].
9. Ekologichna problema yak naslidok ekonomichnoi diialnosti [Ecological problem as a consequence of economic activity]. (n.d.). *The site of industrial technology*. Retrieved from: <http://eco.com.ua/content/ekologichna-problema-yak-naslidok-ekonomichnoi-diyalnosti> [In Ukrainian].
10. Shcherban, O.D. (2018). Mekhanizm zabezpechennia stabilizatsii finansovoi stiičnosti na pidpriemstvi [Mechanism of providing and stabilizing the financial sustainability of the enterprise]. *Biznes-navihator*, 1-2 (44), pp. 151-155 [In Ukrainian].
11. Wolf, C.A. & Tonsor, G.T. (n.d.). Cow welfare in the U.S. dairy industry: willingness-to-pay and willingness-to-supply. *Journal of Agricultural and Resource Economics*, 42 (2), pp. 164-179 [In English].

12. Kozak, I., Balaniuk, I., Szelenko, D., Balaniuk, S., & Kozak, H. (2019). Traditional village system – case study from the Kremna Commune (Poland). *Ekologia (Bratislava)*, Vol. 38, No. 1, pp. 87-100. Retrieved from: <https://content.sciendo.com/view/journals/eko/38/1/article-p87.xml> [In English].

13. Läpple, D. & Thorne, F. (2019). The role of innovation in farm economic sustainability: generalised propensity score evidence from Irish dairy farms. *Journal of Agricultural Economics*, Vol. 70, No. 1, pp. 178-197 [In English].

14. Noga, K., Sosnowski, Z., Balawejder, M., Matkowska, K., Mazur, A., & Buczek, J. (2018). *Ocena przeprowadzonych scaleń i wymiany gruntów rolnych województwa Podkarpackiego pod kątem barier*. Warsaw: Wyższą Szkołę Inżynieryjno-Ekonomiczną z siedzibą w Rzeszowie na zlecenie Fundacji Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej [In Polish].

Balaniuk I.F., Kozak I.I., Shelenko D.I. Formation of internal economic mechanism for development of organizational and legal forms of agricultural enterprises

The purpose of the article is to form elements of an internal economic mechanism of agricultural enterprises development aimed at solving production and economic problems of their functioning.

Research methods. In the research process were used the following scientific methods: the analogy and systematization for further evaluating development mechanism of agricultural enterprises; the induction and deduction for considering a theoretical basis for influence of internal and external environment on agricultural enterprises; the abstract and logical method for identifying the most significant concepts and substantiating conclusions. Methodological basis of the research is the systematic method of knowledge for processes of influence of external and internal factors on agricultural enterprises' activity.

Research results. Internal economic mechanism for development of organizational and legal forms of agricultural enterprises was considered. Essence of the mechanism of agricultural enterprises functioning was analysed taking into account an influence of internal and external environment.

Elements of scientific novelty. Theoretical positions regarding use by agricultural enterprises the internal economic mechanism of their development for ensuring influence of internal and external environment were further developed.

Practical significance. Expediency for introducing the internal economic mechanism of agricultural enterprises using elements of development management, formed under an influence of the internal and external environment, was justified. The mechanism includes strategic and tactic management elements of maintenance, monitoring of results, analysis of received indicators, and ensuring further development. Figs.: 1. Refs.: 14.

Keywords: mechanism; element of maintenance; internal and external environment; development; agricultural enterprises; management.

Balaniuk Ivan Fedorovich - doctor of economic sciences, professor, head the department of accounting and auditing, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (57, Shevchenko str., Ivano-Frankivsk)

E-mail: ifbalaniuk@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8320-6383>

Kozak Ihor Ivanovich - doctor of biological sciences, professor, head of department of landscape ecology, the John Paul II Catholic University of Lublin (1H, Konstanynow str., Lublin, Poland); professor of the department of biology and ecology, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (57, Shevchenko str., Ivano-Frankivsk)

E-mail: modeliho@kul.lublin.pl

Shelenko Diana Ivanivna - candidate of economic sciences, associate professor (docent) of the department of accounting and auditing, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (57, Shevchenko str., Ivano-Frankivsk)

E-mail: dianashelenko@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

Баланюк І.Ф., Козак І.І., Шеленко Д.І. Формирование внутреннего экономического механизма развития организационно-правовых форм сельскохозяйственных предприятий

Цель статьи - сформировать элементы внутреннего экономического механизма развития сельскохозяйственных предприятий, направленные на решение производственно-хозяйственных проблем их функционирования.

Методика исследования. Применены методы: аналогии и систематизации (для оценивания механизма развития сельскохозяйственных предприятий), индукции и дедукции (для рассмотрения теоретических основ влияния внутренней и внешней среды на процессы функционирования сельскохозяйственных предприятий), абстрактно-логический (для выявления наиболее существенных понятий и обоснования выводов). Методологической основой исследования является системный метод познания процессов влияния внешних и внутренних факторов на деятельность сельскохозяйственных предприятий.

Результаты исследования. Рассмотрен внутренний экономический механизм развития организационно-правовых форм сельскохозяйственных предприятий. Проанализирована сущность механизма функционирования сельскохозяйственных предприятий с учетом влияния внутренней и внешней среды.

Элементы научной новизны. Углублены теоретические положения по использованию сельскохозяйственными предприятиями внутреннего экономического механизма их развития с учетом влияния внутренней и внешней среды.

Практическая значимость. Обоснована целесообразность изучения внутреннего экономического механизма сельскохозяйственных предприятий с учетом составляющих управления развитием, который подвергается влиянию внутренней и внешней среды и охватывает стратегическое и тактическое управление, элементы обеспечения, мониторинг

результатов деятельности, анализ полученных результативных показателей и обеспечение дальнейших направлений развития. Илл.: 1. Библиогр.: 14.

Ключевые слова: механизм; элементы обеспечения; внутренняя и внешняя среда; развитие; сельскохозяйственные предприятия; управление.

Баланюк Иван Федорович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой учёта и аудита, Государственное высшее учебное заведение «Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника» (г. Ивано-Франковск, ул. Шевченко, 57)

E-mail: ifbalaniuk@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8320-6383>

Козак Игорь Иванович – доктор биологических наук, профессор, заведующий кафедрой ландшафтной экологии, Люблинский католический университет Иоанна Павла II (Польша, 20-708 Люблин, ул. Константинув, 1 И), профессор кафедры биологии и экологии, Государственное высшее учебное заведение «Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника» (г. Ивано-Франковск, ул. Шевченко, 57)

E-mail: modeliho@kul.lublin.pl

Шеленко Диана Ивановна – кандидат экономических наук, доцент кафедры учёта и аудита, Государственное высшее учебное заведение «Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника» (г. Ивано-Франковск, ул. Шевченко, 57)

E-mail: diantysya@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-9214-7258>

Стаття надійшла до редакції 25.03.2019 р.

Фахове рецензування: 01.04.2019 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Баланюк І. Ф., Козак І. І., Шеленко Д. І. Формування внутрішнього економічного механізму розвитку організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 59 – 67.

***

Новини АПК

Впровадження і використання геоінформаційних технологій посилюють розвиток АПК

Подальша інтеграція цифрових технологій та кращих міжнародних кейсів із використання геопросторових даних в український аграрний сектор є беззаперечною умовою для його стрімкого й ефективного розвитку.

Про це зазначила заступник Міністра аграрної політики та продовольства України Олена Ковальова під час відкриття Першої міжнародної конференції з геоінформаційних технологій «GeoDigital Ukraine». Організатори конференції – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр) та ГС «УкрГео».

«Сьогодні новітні технології відіграють дедалі важливішу роль майже в усіх сферах суспільного життя. За останні роки багато реформ Уряду супроводжувалися відповідними ІТ-рішеннями. Цього року Мінагрополітики запустило такі ресурси як «Поле.Онлайн», де доступні актуальні дані про сільськогосподарські культури в областях та Геопортал дистанційного зондування Землі, що дає можливість відстежити, зокрема, індекс та прогноз посухи, дощу та пожежонебезпеки, що є надзвичайно важливим для розвитку сільського господарства в Україні», – наголосила Олена Ковальова, подякувавши організаторам та міжнародним партнерам за обмін професійним досвідом.

Вона додала, що завдяки актуальним цифровим даним можна суттєво покращити процеси моніторингу й контролю, підвищити якість управлінських рішень і скоротити час на їх прийняття, забезпечити комплексну розробку стратегій територіального розвитку.

На конференції спікери з України, Німеччини, Швеції, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Угорщини, Середньої Азії та Кавказу поділилися з учасниками світовими трендами у сфері інформаційних технологій, презентували новітні геоінформаційні технології та продемонстрували успішні приклади практичної інтеграції геоданих для вирішення галузевих проблем. У заході взяли участь представники органів державної та місцевої влади України, бізнесу, керівники підприємств, потенційні інвестори, науковці та експерти.

Прес-служба Мінагрополітики